

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

CESTOU PODVĚDOMÍ

Série obrazů: podvědomí a moje cesta

Josefína Čejková

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění

Studijní program Výtvarná umění

Studijní obor Ilustrace a grafika

Specializace Malba

Bakalářská práce

CESTOU PODVĚDOMÍ

Série obrazů: podvědomí a moje cesta

Josefína Čejková

Vedoucí práce: doc. akad. mal. Aleš Ogoun

Katedra výtvarného umění

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem umělecké dílo vypracovala samostatně a
nejedná se o plagiát.

Plzeň, červenec 2020

.....

podpis autora

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu ateliéru panu doc. akad. mal. Alešovi Ogounovi, za důvěru, se kterou jsem za ním mohla chodit na konzultace po celou dobu studia. Svým rodičům, kteří mě vždy ve studiu malby podporovali a zejména mému příteli, který se mnou přežil celou mou tvorbu bakalářské práce.

OBSAH

1) TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

2) CÍLE

3) PROCES TVORBY

4) POPIS OBRAZU

5) TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKACE

6) ZDROJE

7) RESUMÉ

8) PŘÍLOHY

Téma a důvod jeho volby

Již na střední škole jsem studovala obor užitá malba, kde jsem se věnovala tématu zátiší, krajina a figura, ale zpracovávala jsem zde i své vnitřní procesy. Myslím, že neexistuje umělec, který do svého díla nevkládá trochu své duše. Osobně se snažím, aby každé mé dílo vycházelo ze mě. Do obrazů se snažím vkládat ať úmyslně či neúmyslně své podvědomé já.

Odmala jsem například při kreslení či malbě byla zvyklá poslouchat mluvené slovo, od předčítání mé maminky přes pohádky až po audioknihy. Sama mám diagnostikovanou dyslexii, která ovlivňuje můj vztah k písmu, i mé vnímání pojmů. Například některé lidi by malba a mluvené slovo mohlo rozptylovat. Nemohli by se soustředit na vizuální a zvukovou stopu současně. Mě naopak audioknihy pomáhají proniknout do tvůrčího procesu a využít tak více podvědomou cestu štětce při jejich poslouchání.

K tomuto tématu mě myslím vedl celý můj život. Sama si myslím, že toto téma pro mě nejde shrnout jen jednou bakalářskou prací, ale spíše se tomuto tématu budu věnovat mnohem déle, ne-li celý život, jelikož mé podvědomí jsem já. Mohli bychom, samozřejmě také mluvit o duši, kde se moje duše nachází? Jak vypadá? Anebo se právě skrývá v mém mozku vedle myšlení a proplétá se s mým podvědomím. Mé podvědomí bych, ale nejraději spojila se svými pocity, které pro mě v některých chvílích nedávají smysl: smutek, strach, hněv, znova smutek ale i radost či stesk.

Své mysli jsem se musela začít více věnovat ve svém pubertálním věku, který kupodivu nebyl, ani nijak vzpurný vůči okolí naopak byla jsem vlastně velice hodná dospívající slečna. Na venek. Ale uvnitř v mé hlavě či v podvědomí se ukrývala hlubina smutku a nepochopení sebe samé. Ukrývala jsem je hlouběji a hlouběji a na venek chtěla být viděna jako šťastná dívka, slunce, naděje, podpora pro druhé. Rozdělila jsem se na dvě své já, na vnitřní temnou hlubinu smutku a na jemný zářivý pozitivní okraj na kraji mé aury. To se pro mě stalo v mém období kolem sedmnácti let téměř devastující a já se sama se sebou musela s pomocí terapie naučit pracovat. Nakouknout na temná místa, kterým jsem se vyhýbala, a která na mě číhala ve stínech jako duchové ve tmě, které se bojím.

*„Všem tvorům je souzeno po krátkém čase života zemřít.
Z prachu jsme vzešli, prach jsme a v prach se obrátíme.
Před námi je tma a po nás je tma, ten život je jen chvilka mezi
dvojím temným nekonečnem „*

Spalovač mrtvol – Ladislav Fuks

V tomto období jsem začala mít sny o hlubinách moří, kde se topím a nemohu na břeh, jelikož kdykoliv se snažím vydrápat, zadírají se mi skály do rukou a do kolen, a já jsem vždy znovu hozena vlnou zpět do hlubin od své naděje na záchranu. Bylo to pro mě takové sisyfovské peklo. Každou noc uléhat a topit se v oceánu s myšlenkou co za temné příšery pode mnou plují, kdy smrt je na dosah, ale pořád se nedostává vykoupení a já neumírám a nepostupuji dále. V této době jsem si uvědomila, jak důležité jsou pro mě mé sny, jak odráží moje podvědomé emoce, které jinak nezvládám a jak bych pomocí snů mohla například přijít na to co se ve mně děje.

Na chvílku odběhnu lehce od tématu, od této doby se vody a hloubek bojím a sama nedokážu plavat kdekoliv, kde nevidím na dno (a to jsem výborná plavkyně). Zde jsem chtěla poukázat na to, že i když se stresuji jen ve snech, sny ovlivnily i můj život.

Jelikož i když se to teď nezdá, snažím se bojovat. Tím pádem jsem pokračovala ve své terapii a snažila se své podvědomí alespoň trochu zachytit a zkusit ho trochu ukočírovat, či mu alespoň porozumět. Jednou mi moje terapeutka řekla: „Když máš tyto sny, proč se nepotopíš dolů a nezkusíš si sednout na dno a jen pozorovat co se kolem tebe děje? Být v klidu na dně, kde nic nebouří a jen se zkusit zklidnit a nadechnout.“ V tuto chvíli jsme si uvědomila, že občas problémy nejde řešit, až když se stanou nebo když mé podvědomí za mě převezme kontrolu, že své podvědomí musím trochu pochopit v ty chvíle, kdy je vše dobré a také, že nemusím vždy vše pochopit naplno naopak se nechat jen chvíli unášet proudem. Stejně jak nechávám plout svůj štětec po plátně.

*„Ty bouře větrů, vln, bez konce hřímající, vy lesy šumící
v poutníka zadumání, se stromů ztemělých vy plody padající,
vy hvězdy blankytu v tajemném zhasínání.“*

Viktor Hugo – básně

Mám další sen, se kterým se s vámi chci podělit, a opět se týká vody. Ale je již z pozdějších let, kdy jsem svoji bakalářskou práci začala malovat. Ve svém snu jsem spadla z lodi do Vltavy a utopila se. Umřela jsem. Bylo to poprvé, co jsem kdy ve snu umřela a sen tím neskončil. Naopak, ten sen smrtí začal.

Byla jsem na dně Vltavy v odporném smradlavém bahně a přes kalnou vodu jsem nic neviděla jen hnědé a tmavě modré odlesky světla z hladiny. A poté mě konečně někdo vytáhnul a zachránil a já byla šťastná. Najednou jsem zjistila, že nezachraňují mě ale jen mé tělo, a že má duše zůstala v hlubině vody a já bojovala a chtěla se zpět vrátit se svým tělem do života, ale mé tělo bez mé duše nefungovalo a já jen čekala, kdy má fyzická část konečně umře, aby i moje duše mohla umřít a já mohla jít dál. Místo toho jsem jen pořád dokola a dokola koukala na hladinu na horu a modlila se, aby mě někdo zachránil, abych už konečně mohla jít dál.

Tento poslední sen nemám ještě moc rozpracovaný a zatím jen žiji z toho pocitu beznaděje, ale zároveň si uvědomuji, že moje tělo je jen schránkou pro moji duši, která má větší hodnotu než jen mé tělo.

Se svým tělem bojuji, ale se svou duší se musím smířit, momentálně je stále od mé puberty rozpolcena já se jí snažím spojit.

Proto jsem se rozhodla tomuto tématu věnovat a zkusit zachytit odraz své rozpolcené duše a zamotané mysli.

Cíle

Obecně zachytit své emoce je samozřejmě skoro nadlidský úkol, každý umělec má potřebu se vyjádřit. To samé platí i o mě. Je možné, že je až trochu egoistické zaměřit se na sebe, ale je to něco, co mě vždy lákat bude a možná je to i to co chci světu dát, kousek sebe.

Chci mluvit o problémech, které mě potkají a chci o nich i malovat, protože na světě je tolik lidí: zadumaných, zasněných utrápených, kteří se třeba o svých problémech bojí mluvit. O svém strachu či úzkosti, a já si myslím, že v téhle uspěchané době si máme najít místo klidu pro sebe, i když ho divákovi poskytnu jen skrze chvilkové zadumání před mým obrazem.

Doufám, že si diváka moc neidealizuji a opravdu mohu něco předat. To je část cíle mé práce, kterou asi ani nemohu zhodnotit, protože vím, že jsem se snažila, ale co divák z mého obrazu zachytí, je jen na něm. A jde i o to, co si k němu sám přinese.

proces tvorby

O tomto tématu jsem přemýšlela již rok dopředu. Mezitím jsem v zimním semestru odjela na Erasmus, kde jsem byla hodně sama se sebou a v přírodě. Bylo to období sebehledání a snaha srovnat si myšlenky. Bylo to totiž poprvé v životě, co jsem byla opravdu úplně, ale úplně sama se sebou. Upřímně ze začátku to bylo lehce děsivé, a já se musela vyrovnat se svojí hlavou a s myšlenkami, které se mi v hlavě vyrojily. Nemyslím si ale, že jsem se z Erasmu vrátila jako jiný člověk. Spíše jsem měla čas si trochu uklidit šuplíčky v mé myšlenkové mapě a k tomu si i zvyknout na svojí lehce rozházenou temnou část.

Ve Španělsku jsem přečetla pár knih a začala se o toto téma a o podvědomí a sny zajímat.

Ve druhém semestru jsem se vrátila do Prahy a už jsem opravdu chtěla začít tvořit, ale co se nestalo, do cesty mi přišla krize kvůli koronaviru, a já byla zavřená u svých rodičů, kde jsem neměla místo na tvorbu, tak jsem místo toho šila přes měsíc roušky. Po dlouhé době doma jsem začínala trochu bláznit, tak jsem se mohla přesunout k příteli, kde jsem měla i trochu místa na obrazy a začala jsem tvořit.

Z počátku jsem začala s menšími obrazy (přílohy 5-8 a 14-16), které jsem poté spojila v jeden velký (příloha 17) a z něj poté vycházela do svého finálního obrazu. Jediný můj zádrhel v tuto dobu byl, že jsem se odřízla od lidí a začala jsem pociťovat úzkosti a tím pádem se mi změnila i nálada, kterou jsem chtěla do obrazu vložit, takže jsem místo toho namalovala úplně jiné obrazy (příloha 10-13). Tyto obrazy se k mé bakalářské práci a mému tématu vůbec nehodily nebo spíše koukali se na toto téma úplně z jiného pohledu (Příloha 9).

Až za další měsíc jsem se konečně trochu vrátila do normálního života a tím pádem jsem se i vrátila k malbě. Jelikož ráda o své tvorbě píši až poté co jí dokončím, lehce mi trvalo, než jsem se dala do psaní svých myšlenek. A bylo to pro mě o to těžší, protože jak jsem psala na začátku, psaní není jednou z mých „super schopností“. A také si občas říkám, jestli vůbec já sama mohu něco o své práci napsat, když se může stát, že někdo bude nahlížet na moje obrazy úplně jinak, beztoho aniž by si tento text četl.

Je až trochu legrační, ale asi dost přirozené, že jsem měla i chvíli, kdy jsem své dílo nenáviděla, a proto jsem se věnovala více své temné části. Dokonce občas mi má samotná tvorba nepřinášela pocit uspokojení, což by u „koníčku“ spíše být mělo, ale to je asi rozdíl v tom, jak člověk malbu bere. Já malbu a své obrazy neberu jen jako dílo k prodeji ale jako kousky mé duše, které se odlamují a zůstávají s obrazy. Jsou to takové mé viteály. A malbu spíše považuji ne jako práci ale jako smysl života nebo možná spíše jako komunikaci s okolním světem.

Popis obrazu

Ze začátku mého experimentu jsem snad po deseti letech ve svém obraze využila černou a bílou barvu, rozeznáním pro mě základní hodnotou jak kontrastu, tak i poetického přesvědčení dobra a zla. Ve finální a hlavní části obrazu využívám místo bílé a černé, barvy žlutou a modrou. Modrá pro mě vždy byla barvou důležitou, a i když jí vlastně nemám ráda dále a déle se do ní zamilovávám a vracím se k ní. Prožívám tak trochu své modré období, které ale ještě pořád nekončí. Právě stejně jako Picassovy pomáhala modrá zachytit, pochmurné ladění obrazů a vybral si jí k zachycení pochmurných a depresivních scén, asi i já v modré vidím své chmury, které se derou, a lépe zpracovávají právě modrou barvou.

Ve svém levé části obrazu se zaměřuji, na mojí světlou část, kterou dávám světu, a není to jen má hezká představa o mě, ale obecně se snažím dávat lidem lásku a chovat se co nejlépe umím k bližnímu svému (příloha 2).

Také se chci zaměřit na tu svojí druhou utopenou část mého podvědomí, která ke mně patří a já s ní musí občas i dennodenně bojovat, proti temnotě, ale i proudu, který mě strhává zpět a do hlubin (příloha 3). Snažila jsem se to vyjádřit dvěma obrazy navazující na sebe (příloha 4).

Často mě ovlivňovali umělci z 1. poloviny 20. století jako byl například Eduard Munch, i já jsem si při tvorbě své bakalářky vytvořila svůj osobní výkřik (Příloha 9). Také mě svými plochami inspiruje Henry Matisse. Nebo stejně jako v kubismu se snažím tvary abstrahovat či nějak zjednodušit. Jak jsem zmínila modré období Picassa se do mě naprosto zarylo.

Jeden z mých nejoblíbenějších a nejinspirativnějších malířů je Vasilij Kandinskij. Jeho rannější tvorba je pro mě až vzrušující. A kdo by nežasnul nad Kubkovou Fugou! A samozřejmě téma snů a psychologie zpracovávali surrealisté, kteří mi dali naději, že své sny se mohu pokusit zpracovat!

Světlejší část je urovnanější, srovnanější, a dokonce ukazuje světu mojí světlou auru, za kterou se nestydím, ale naopak jsem na ní zvyklá, a i svým způsobem pyšná. Má světlá postava se naklání do jezera, které je tmavé a nevidíme na dno. Je to asociace na mé prolnutí se svojí temnou částí. Naopak má tmavá postava, můj stín, mé pozitivní části, která kopíruje moji světlou část, se snaží nahlédnout do malého jezírka, které naopak ukazuje únikovou cestu, naději ke světlým dnům. Je to začarovaný kruh emocí. Světlo, tma, naděje.

V pravé části obrazu můžeme vidět temný stín, který se nadouvá nad hladinami rozbouřené vody, myslí. V této části jsou tahy neuváženější a na mé poměry expresivnější. Temná postava hledí zpět do lepších zítřků, do jemného a klidného jezírka. Obrazy se nepropojují doslovně, nýbrž na sebe lehce navazují cestou intuice. Každý obraz je odlišný, ale přesto se oba kompozičně doplňují. Voda, hlubina, světlo, plocha, tma, linie, vlnky, strach...

*„Pane, kéž nikdy nepovažujeme zmatek za řád.
I kdyby nám svět ustavičně tvrdil, že zmatek je řád,
kéž tomu nikdy neuvěříme.
Kdo uvěří, že světlo je tma nikdy ke světlu nedojde.
Pane, kéž vždy rozeznáme světlo od tmy
Naději od marnosti.
Smrt od života.
Lásku od smrti.,,*

Martin Eduard

Mé další čtyři obrazy, které doplňují můj centrální obraz, jsou úlomky částí, které se v obraze opakují. Jsou to takové střípky, či dodatky, které vysvětlují určitá témata v prostředním obraze.

První obraz Světlo ukazuje, jak naděje může pomalu vytlačovat zkroušenost a smutek z mého života, a jak je to někdy složité. (příloha 5)

Druhý obraz se jmenuje Utříbení, poukazuje na to, jak každá vzpomínka či myšlenka se může proplétat s tou druhou, ať chceme či nikoliv. (příloha 6)

Obraz Temnota poukazuje na tíhu některých vzpomínek, které zatlačují ty dobré do pozadí a nedávají emocím potřebu dýchat. Každá úzkost navazuje na další a občas je těžké jim uniknout. (příloha 7)

Poslední obraz Sny o vodě ukazuje, jak se temnota z úzkosti může rychle šířit. Jak i malé „louže“ dokážou udělat neplechu v hlavě. (příloha 8)

Technologická specifikace

Ústřední dvojice obrazů je sololit na rámu. Na to jsem si udělala podmalbu akrylovými barvami, poté pokračovala olejovými barvami. (příloha 4)

Na ostatní čtyři obrazy jsem využila čtvrtku napnutou na rám. Zde jsem použila jako hlavní medium temperové a akrylové barvy a jen pár kontrastních částí jsem na závěr doplnila olejovými barvami. (příloha 5-8)

Skici jsem doplňovala i úhlem či využití podkladu.

Na obrazy, kterým říkám únikové jsem využila hlavně šeps, rytí do podložky a tempéry. (příloha 13-17)

Obraz výkřik je olejomalba na bavlněném plátně a vypnutá na dřevěný blind rám. (příloha 9)

Seznam použitých zdrojů:

a) Knižní literatura

1. Freud Sigmund, *Výklad snů. O snu*. Praha: Psychoanalytické nakl. J Kocourek, 1998, ISBN 80-86123-07-3.
2. Ernest Hans Gombrich, *Umění a Iluze*. Studie o psychologii obrazového znázorňování. Překlad Miroslava Tůmová, 2002, Argo, ISBN 978-80-257-3031-7.
3. James Elkins, *Proč lidé pláčou před obrazy*, Praha: Academia, 2007, ISBN 978-80-200-1509-9.
4. Roman Kubíček, Jiří Zelinger, *Výkladový slovník malířství, grafiky a restaurátorství*, Granda Publishing, 2004, ISBN 978-80-247-9046-6.
5. Bohuslav Slánský, *Technika v malířské tvorbě*, Malířský a restaurátorský materiál, Nakladatelství technické literatury, 1976, ISBN 04-316-76.
6. Viktor Hugo, *Básně* [online], překlad Jaroslav Vrchlický, Městská knihovna v Praze, 2011.
7. Ladislav Fuks, *Spalovač mrtvol*, Mladá fronta v Praze, 1983.

Resumé

To capture one's emotion generally is a superhuman task and yet every artist feels the need for self-expression, which is also true with me. It is possible that it is almost egotistic to focus on myself but it is something I will always be drawn to and maybe even something I want to give to the world, a piece of myself.

I want to talk about problems I encounter and I want to paint them because there are so many people in the world: pensive, daydreaming, tormented, who might be afraid to talk about their problems. About their fear and anxiety, and I believe that in these fast-moving times we should find a place of peace for ourselves, even though I can only provide the viewer with it through a moment of introspection in front of my painting.

I hope I don't idealize the viewer and that there really is something to pass on and that is partly the goal of my work, which I cannot even evaluate because I know I tried but whatever the viewer catches is only up to them. And it is also about what they bring into it.

I struggle with my body but I must make peace with my soul, it has now been split in two since my teenage years and I have been trying to unite it.

For that reason I decided to pursue this topic and try to capture the reflection of my torn soul and tangled up mind.

Seznam příloh

Příloha 1

Celek

Příloha 2

1. část

Příloha 3

2. část

Příloha 4

Dvojice Světlo, Tma

Příloha 5

Světlo

Příloha 6

Utříbení

Příloha 7

Temnota

Příloha 8

Sny o vodě

Příloha 9

Výkřik

Příloha 10

1. část Alkohol

Příloha 11

2. část Alkohol

Příloha 12

Alkohol

Příloha 13

Skica

Příloha 14

Skica

Příloha 15

Skica

Příloha 16

Skica

Příloha 17

Celek skic začátek

Přílohy

Svůj cyklus obrazů bych ráda vystavila následovně (Příloha 1). Centrální obraz (příloha 4) je vystaven ve středu a ostatní po stranách s větším odstupem spíše dovyprávějí úryvky z hlavního tématu. Obrazy Světlo a Utříbení (příloha 5 a 6) po levé straně. Obrazy Temnota a Sny o vodě (příloha 7 a 8) po pravé.

Příloha 1

Příloha 2

Příloha 3

Příloha 4

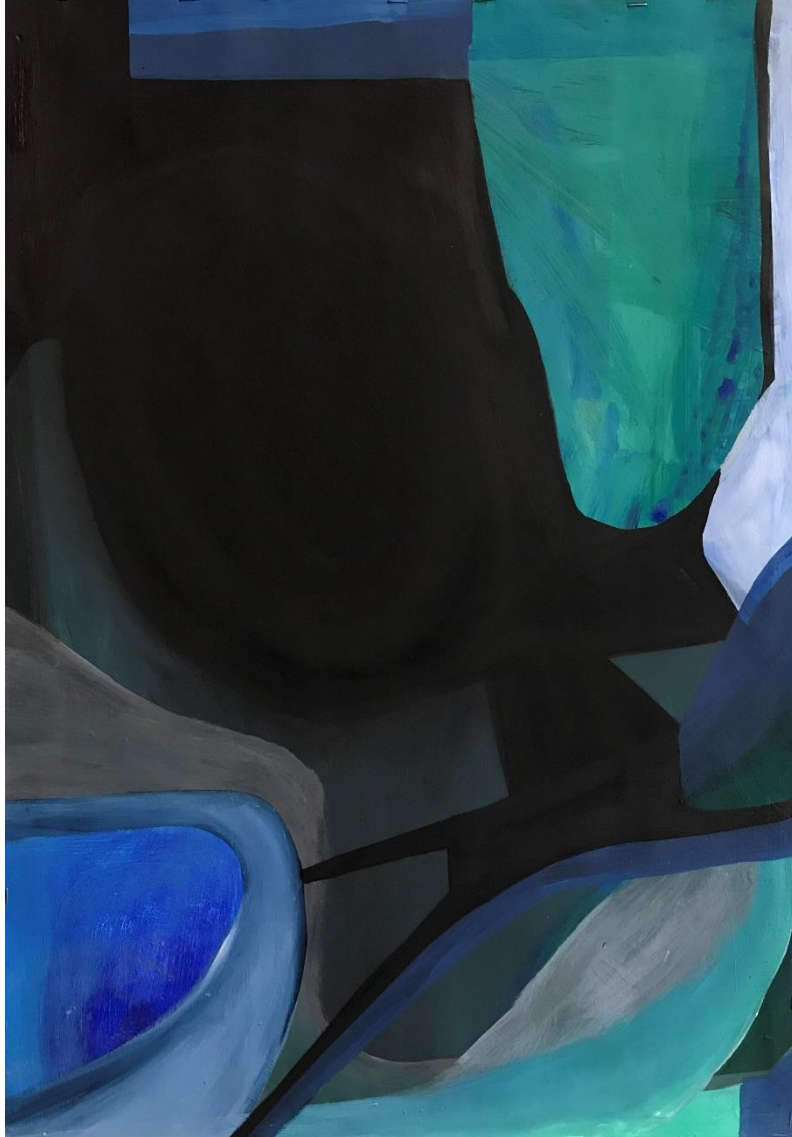
Príloha 5

Příloha 6

Příloha 7

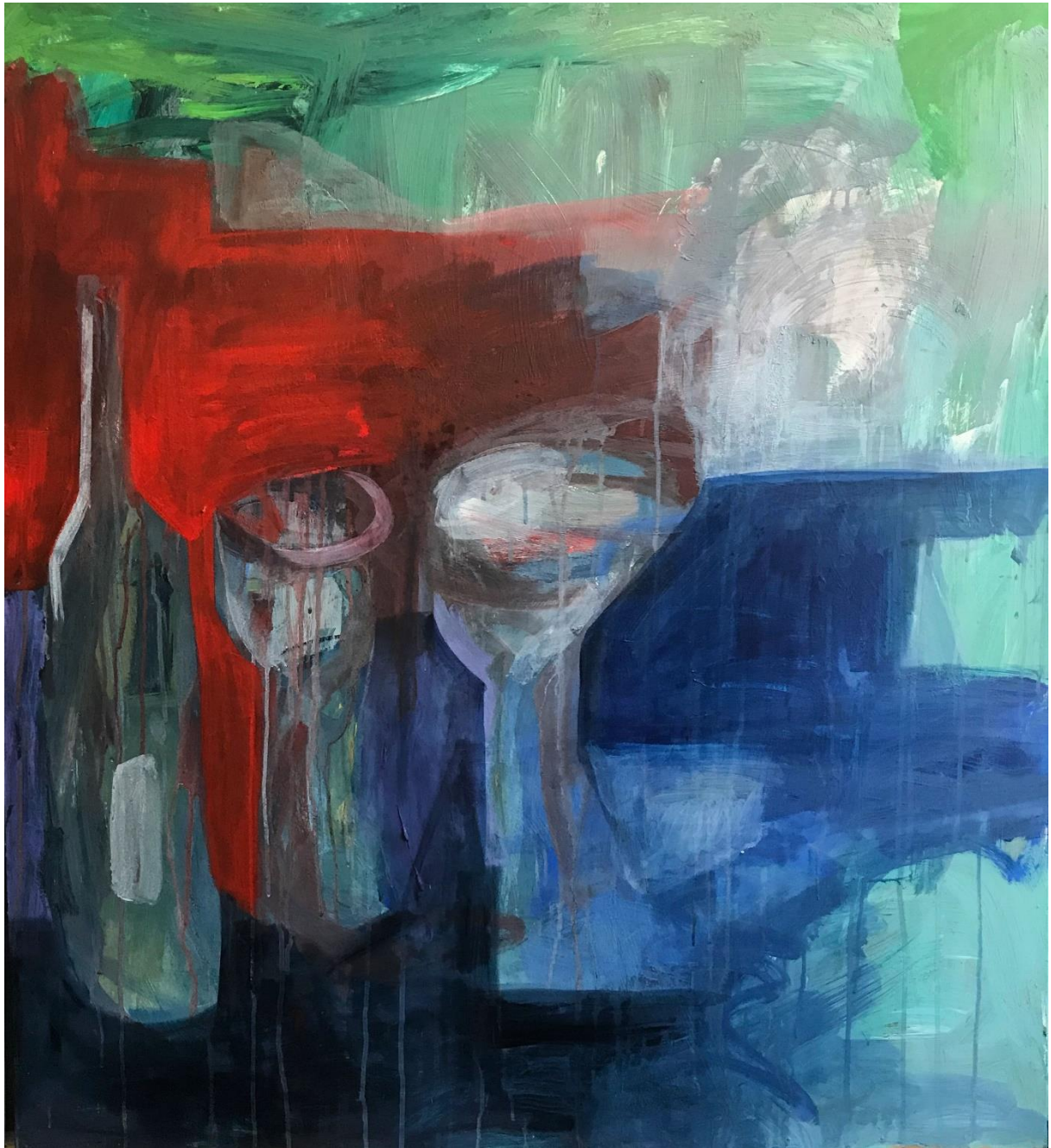
Příloha 8

Příloha 9

Příloha 10

Příloha 11

Příloha 12

Příloha 13

Příloha 14

Příloha 15

Příloha 16

Příloha 17